

ei ole viimeisteltyä (4.28, 6.9, 12.2, 19.10). On pelättävissä, että sellaiselle lukijalle, joka ei lainkaan tunne itämerensuomalaisen kielten äännehistoriaa, jää moni näistä valituista esimerkeistä käsittämättömäksi. Kirjan, kaikki luvut eivät ole yhtä vaikeita mutta onkin luonnollista, että historiallisen ja vertailevan kielitieteen problematiikka esitellään paljon perusteellisemmin kuin asiaan etäisemmin liittyvät alueet. Kokonaisuutena teos on paljon sisällökkäämpi, ututta tarjoavampi ja kiinnostavampi kuin vaatimaton otsikko »An Introduction» edellyttää. — Länsimaisten kirjoittajien enemmistöstä poiketen Anttila tuntee jossakin määrin myös Neuvostoliiton (jopa Viron) kielitieteellistä kirjallisuutta. Kaikki lähdeviitteet eivät kuitenkaan ole puolueettomia. Näin harvinaisen oppineen ja periaatteiltaan eklektisen kirjan ollessa kyseessä on puolueellisuus kohtuutonta. Anttilan kriittinen suhtautuminen generatiivisen kielipöpin teoreetikkojen äärimmäisyyksiin on perusteltua ja tämän kirjoittajan mielestä varsin ymmärrettävää. Ei kuitenkaan sovi vaieta siitä tosiseikasta, että synkronian ja diakronian periaatteellisen ja pitkällisen erossapitämisen jälkeen juuri generatiivisen fonologian edustajat esittivät teesinä, ettei täysin synkronista fonologiaa ole olemassa. Epäilemättä se näkemys on myös auttanut rakentamaan kielitieteen yhtenäisyyttä — suuntaa, jota Anttilanakin teos edustaa.

On aivan varmaa, että näin ajantasainen kirja pääsee useaan painokseen. Varsin hyvin onnistuneissa kirjoissa on varaa tekstin ja kaavioiden hiomiseen — niin tässäkin. (Muutamista konkreettisista yksityiskohdista tai teoreettisista kannanotoista voisi yksi ja toinen kriittinen lukija tietysti olla eri mieltä, päinvastaisessa tapauksessa kirja sisältäisi vain lauteuksia.) Kirjan nykyistä laajempaan »itämerensuomalaistamiseen» on paljon mahdollisuuksia; tämä olisi suomalaisten ja virolaisten opiskelijain kannalta erittäin toivottavaa. Kansainväliseen käyttöön tarkoitettussa oppi- ja käsikirjassa ei tie-

tenkään ole voinut liian pitkään käsitellä sellaisia kiintoisia aiheita kuin suomen ja viroin astevaihtelun eroja, vepsän ja liivin astevaihteluttomuutta, viroin palataalistumisen syntyä, germaanisten ja slaavilais-ten, toisaalta saksalaisten ja venäläisten lainojen luonnetta itämerensuomalaisissa kielissä, itämerensuomalaisen astevaihtelun ja Vernerin lain paralleeliuksia (8.18) ym. Tätä ei ole tarkoitettu moitteeksi. Joka tapauksessa Anttila on tehnyt itämerensuomalaisen esimerkkiaineksen esittelemiseksi enemmän kuin kukaan muu nykyaikana.

Kirjasintyyppi on hyvin onnistunut. Vähäiset painovirheet eivät haittaa luetavuutta. Sidonta ei kuitenkaan ole oppi- ja käsikirjan tarpeita vastaava.

Mati Hint

Kielenteorian päämääriä

Goals of Linguistic Theory. Toim. STANLEY PETERS. Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1972. 227 s.

Kielitieteellisten yhdistysten ja seurojen vuosikokoukset ovat varsinkin Yhdysvalloissa viime vuosina paisuneet valtaiseksi yleiskatselmuksiksi, joiden esitelmistö on monenkirjavaa ja -tasoista. Näitä yleiskatsauksia täydentämään on kehittynyt erityiseminaareja, joita saattaa olla vuoden kuluessa uscita. Esimerkiksi keväällä 1973 tällaisia teemaseminaareja oli Austinin performatiivi- ja presuppositiokokous, Bloomingtonin sääntöjen järjestystä pohtinut seminaari sekä Milwaukeeen tilaisuus, jossa käsiteltiin selittämistä kielitieteessä. Yleis- ja erityiskokouksilla on yksi yhteinen piirre: niistä saavat mahdolliset painotuotteet ilmestyvät tavattomasti viivästyneinä. Nyt esittelemäni kirja koostuu lokakuussa 1969 Texasissa pidetyn päämääräseminaarin esitelmistä. Neljä vuotta jälkeenpäin luettuina eivät esitelmat ainakaan Suomen näkökulmasta

vaikuta vanhentuneilta. Tämä on tärkeä todeta, koska kyseessä on oppisuunta, jossa eteneminen saattaa joskus vaikuttaa huohottavan nopealta; kaikki seminaarin esitelmöitsijät lukeutuvat nimittäin generatiivisen koulukunnan piiriin.

Ensimmäisinä kymmenenä vuonna generatiivisen kieliteorian parissa työskentelevien välillä ei esiintynyt tuntuvia oppikiistoja. 60-luvun lopulla kävi selväksi, että vuonna 1965 Chomskyn teoksessaan »Aspects of the Theory of Syntax» esittämä lauseopin malli oli puutteellinen. Umpikujasta keksittiin kaksi eri ulospääsyä, toinen Chomskyn ja hänen oppilaidensa (Dougherty, Jackendoff, Bresnan jne.) kehittämä ns. *extended standard theory*, toinen Postalin ja hänen työtovereidensa (Lakoffit, Ross, McCawley, Bach ym.) luoma ns. *generatiivinen semantiikka*. Suuri osa Petersin tosta on näiden kahden suuntauksen selvittelyä. Fonologiassa ei ole syntynyt vastaavanlaista kahtiajakoa, ja Paul Kiparskyn artikkelista käy ilmi, miten teorian edelleenkehittäminen tällä osa-alueella sujuu. Monet »tavalliset grammatikot» tai semantikot ovat syystä tai toisesta ottamatta selvää kantaa nykyiseen jakautumaan (Fillmore, Morgan, Karttunen). Tästä huolimatta ehkä paikkaansa puoltavat kirjan kaksi ei-teoreettista artikkelia, Fillmoren lähinnä teoriainihilismia edustava ja Emondsin syntaksin arkipäivää elävä kirjoitus. Valitettavasti filosofi Brombergerin puheenvuoro puuttuu painetusta versiosta. Matemaattinen lingvisti Peters tarkastelee formaalisia mahdollisuuksia rajoittaa nykyistä liian väljää teoriaa.

Fillmore on laatinut esityksensä »tavallisen kielioppityöntekijän» näkökulmasta, siis sellaisen, joka näkee ongelmat mutta ei pysty niiden ratkaisemiseksi omin neuvoin kehittämään teoriaa. Hänen kuvaamansa grammatikko on sellainen, joka on omaksunut ja hyväksynyt ohjenuorakseen näkemyksen, että generatiivisen kielioopin notaatio sitoo käyttäjänsä tiettyihin oletuksiin kielen univertsaaleista. Fillmore pohtii, miten käy itse

työssä, kun vastaan tulee esimerkkejä, jotka ovat joko monitulkintaisia tai sellaisia, etteivät ne tunnu nykyisen välineistön avulla selittyvän. *Kieliopillisuuden* (grammaticality) käsite on pitkään ollut keskeisen huomion kohteena. On myös totuttu puhumaan kieliopillisuuden asteista: Chomskyn mukaan olisi mahdollista esittää jonkinlainen asteikko melkein kieliopillisesta lauseesta täysin kielenvastaiseen. Fillmore väittää, ettei tällainen ole mahdollista, mikäli on nojattava omaan intuitioon, kyselylomakkeisiin tai väitteisiin idiolektien vaihteluista. Esimerkiksi murteellisen menneen ajan ilmauksen *I seen it* suhteellisen poikkeavuuden osoittaminen edellyttäisi mekanisme, joka ratkaisisi, onko poikettu muodosta *I saw it* vai *I have seen it*, ja jos on, miten poikkeaman määrä on laskettavissa. Tähän liittyy ongelma siitä, miten voidaan intuitioon nojaten ratkaista, mitkä ovat sanojen ja morfeemien »oikeita» sanastopiirteitä. Mahdollisiksi ja luotettaviksi suhteellisen kieliopillisuuden määrittämiset tulevat vain, jos niitä varten kehitetään formaalisia mekanismeja siihen tapaan, kuin Lakoff on ehdottanut teoksessaan »On the Nature of Syntactic Irregularity».

Lauseiden kieliopillisessä tulkinnassa on monia sellaisia seikkoja, joita olemassa olevien kieliopillisten keinojen (kategoriat, peräkkäisyys, dominointi, sääntötyypit) avulla ei saada täysin vangituiksi. Tällaisista seikoista Fillmore mainitsee esimerkkejä: fokus, topikaalistaminen, syvät sijat, presuppositiot sekä illokutionaarisen potentiaalini ilmaiseminen. Hän pohtii myös, miten on otettavissa huomioon sellaiset ilmiöt kuin puhujan tarve sanoa jotakin, mitä hänen kieliooppinsa ei tunnu sallivan. Esimerkiksi kumpikin seuraavista, ainoista ajateltavissa olevista vaihtoehtoista tuntuu käyttökeltvottomalta: *Either he or I is/am always on duty* 'Joko hän tai minä on/olen aina palveluksessa'. Pohdinnat johtavat Fillmoren, kuten aikaisemmin totesin, jonkinlaiseen teoriainihilismiin. Hän sanoo olevansa »uuden

taksonomian» onnellinen, tavoitteeton harjoittaja, kunnes teorian päämäärät tarkistuvat jossakin korkeammalla.

Emonds keskittyy käsittelemään kysymystä universaaleiksi sovittujen kategorioiden (S, NP, VP jne.) sisällöstä. Runsaan materiaalin avulla hän pyrkii todistamaan ne esim. Rosenbaumin ja Rossin käsitykset vääriksi, joiden mukaan *että*-lauseet ja infinitiivit ovat NP-noodiin upotettuja lauseita. Emondsin mukaan vain gerundirakenteet (*Mary's having many books*) muistuttavat syntaktiselta käyttäytymiseltään riittävästi »tavallisia», lausetta sisältämättömiä NP:itä ja niiden rakenteeseen siis kuuluu S-noodia dominoiva NP. Pelkästään englannin pohjalle rakentuvat argumentit osoittavat kyllä, että gerundit toimivat distributionaalisesti melko tavalla toisin kuin *että*-lauseet ja infinitiivirakenteet. Tästä ei kuitenkaan välttämättä seuranne se yleispätevä päätelmä, että nämä kaksi rakennetta eivät missään muussakaan kielessä voisi olla NP:n alaisia rakenteita. Ainakaan Emondsin argumentit eivät ole yleistettävissä suomeen tai ruotsiin. Olisiko sitten väljennettävä NP:n käsitettä, vai pitäisikö väittää, ettei se, mitä NP:n alaisuuteen kuuluu, määräydykään teoriasta käsin, olekaan universaalia?

Paul Kiparskyn puheenvuoro selittämisestä fonologiassa on ehkä kirjan solidein artikkeli. Hän ottaa Fillmoren tapaan esiin ongelmia, joita ei 1960-luvulla kehitelty generatiivisen fonologian teoria pysty selittämään. Nämä ongelmat eivät kuitenkaan johda Kiparskya välinpitämättömyyteen teoriaa kohtaan, vaan hän pyrkii esimerkkiensä avulla osoittamaan, mihin suuntaan teoria kaipaa edelleen kehittämistä. Ensinnäkin kirjottaja havainnollistaa tšeremissin ja votjakin esimerkein sitä usein riittävää ajattelua, jonka mukaan merkitsemiskeinot eli notaatio sekä evaluointimitta yhdessä määrittävät sen, mikä voi olla lingvistisesti merkittävä yleistyys. Toisin sanoen olemassa olevan formalismin avulla esitetään kuvaus, joka on samalla empiirisesti testattavissa oleva

oletus. Testaus tapahtuu universaalien avulla (onko ratkaisu sellainen, ettei sen kanssa täysin ristiriitaisia tapauksia esiinny muissa kielissä), tutkimalla lapsen kielen kehitystä sekä kielen muuttumista. Vaikka joitakin fonologian formaalisia keinoja on onnistuneesti koeteltu käytännössä (esimerkkeinä Kiparsky mainitsee sääntöjen disjunkttiivisen järjestyksen sekä sulkeiden käytön), vakava puutos on se, että kaikki testatut ratkaisut ovat olleet rajoittuneita, paikallisia, eivät koko kielioppiin globaalisesti valoa tuovia. Mutta varsinaisena aiheenaan Kiparsky käsittelee niitä ongelmia, joita syntyy formaalisten sääntöjen ja sääntöihin kohdistuvien funktionaalisten vaatimusten välille.

Puhunnasta käsin tulevia, funktionaalisia yleisrajoituksia, joita toistaiseksi ei ole osattu sovittaa generatiivisen kieliopin selitysmekanismiin, Kiparsky mainitsee seuraavat kolme: *kategoriain erottuminen* toisistaan, *paradigman kiinteys* sekä *fonotaktisen rakenteen optimaalistaminen*. Kategoriain erottuminen (category distinctness) tarkoittaa sitä jokaiselle morfologiaa tutkineelle tuttua ilmiötä, että jotkin muotokategoriat tuntuvat olevan toisia helpommin alttiita kadolle tai synkretismille kuin toiset. »Heikot» kategoriat, kuten sijat, jotka määrittyvät derivaation myöhäisessä vaiheessa, joutuvat helpommin synkretismin kohteeksi kuin »vahvat» kategoriat (luku, modus, tempus), joilla on oma erillinen, syvärakenteessa määritettävä merkityksensä ja jotka vastustavat tasoittumista. Paradigman kiinteys (paradigm coherence) taas tarkoittaa sitä, että sääntöjen yksinkertaisuudesta on tingittävä joskus, kun paradigman paine aiheuttaa tasoittavia muutoksia. Tällaisesta on esimerkkinä latinan muutos *honos* → *honor*, joka yhdenmukaistaa taitutusparadigman mutta ei ulotu johdoksiin (*honestus*). Etenkin fonologit Venemann ja Kisseberth ovat viimeaikaisissa kirjoituksissaan puhuneet paljon Kiparskyn mainitsemasta kolmannelta yleisrajoituksesta, nimittäin fonotaktisen struktuurin vaikutuksesta sääntöjen yhteispe-

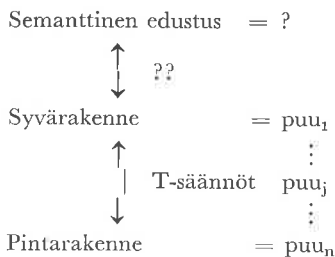
liin. He ovat nimittäneet sääntöjen sala-liitoksi (rule conspiracy) sitä ilmiötä, että kielessä millä keinoin hyvänsä pyritään pitämään koossa optimaalinen fonotaktinen struktuuri (esim. suomessa vältetään tiettyjä konsonanttityhtymiä). Tässä kuten kahdessa muussakaan ilmiössä ei ole kyse jostakin selvästä muotokeinoista, vaan juuri salaliittoon voi periaatteessa osallistua mikä hyvänsä sääntö. Salaliiton selitysarvo on näin ollen olematon.

Joku ulkopuolinen tutkija olisi näiden ongelmien edessä valmis heittämään koko generatiivisen fonologian mallin romukoppaan. Tämä ei kuitenkaan Kiparskyn lähtökohdista käsin ole tarpeellista. Tähän mennessä on pystytty kehittämään formalismi, joka selittää paljon sellaista, mikä kielessä on säännönmukaista. Säännöillä ei selvitetä kaikkea, vaan niiden lisäksi tarvitaan puhumisen teorian tukea, yleensä funktionaaliseltsä kannalta tulevia rajoituksia, jotka ovat aivan erilaatuisia asioita: sääntöjen välisiä suhteita, tuotos-ten välisiä suhteita koskevia rajoituksia.

Peters käsittelee vaikeatajuisessa artikkelissaan ns. projektion ongelmaa, ts. sitä, mikä suhde vallitsee kielen oppimisen kannalta välttämättömän datan ja lingvistin kielenpuhujan intuitiivisesta tiedosta laatiman mallin välillä. Samasta datasta, kieliaineuksesta, voi olla useita mahdollisia kielioppeja, ja ongelmana on sellaisen teorian luominen, jonka turvin kielioppien keskinäinen paremmuus voitaisiin arvioida. Vähän tiedetään edes siitä, mitä siltä kieliaineukselta on edellytettävä, joka lapsen on saatava tajuunsa oppiakseen äidinkielen. Mikä määrä kunnollisia lauseita, edes lyhyitä? Mikä määrä merkitykseen liittyvää informaatiota? Se tiedetään, että negatiivista informaatiota tuskin tarvitaan, sillä kuorot, palautetta saamattomat lapset oppivat kielenpuhujiksi, vaikkeivät saa vääristä kokeiluistaan sillä tavoin ympäristön palautetta kuin kuulevat. Kuten Kiparskykin totesi, fonologiassa evaluaatiomittaa on

pyritty kehittämään: yksinkertaisuutta yhdistettynä notaation luomiin rajoituksiin on siinä käytetty arvioitaessa vaihtoehtoisia äänneoppeja, joita on tehty samasta aineistosta. Muilta kieliopin alueilta sekä kieliopin kokonaissuoritukselta puuttuvat sen sijaan evaluaatiomitat jokseenkin täysin. Tällainen mahdollinen evaluointimenetelmä on Petersin mukaan aina käsitettävä empiiriseksi hypoteesiksi siitä, millä tavoin ihmiset päätyvät perusdatasta kypsään kielitajuun (kompetenssiin). Tämän hetken pulmana on, että nykyiset teoriat ovat niin löysiä, väljiä, ettei niiden paremmuutta voida datasta käsin lähteä vertailemaankaan. Petersin ehdotus on, että olisi pyrittävä määrittelemään transformaatiokielioppi ja samaten kieliopillinen transformaatio siten, että rajoitettaisiin tähän saakka liian väljää ja siten mitään selittämätöntä teoriaa. Hän viittaa tämänsuuntaisiin yrityksiin, joita etenkin Emmon Bach on viime aikoina tehnyt tutkiessaan niitä edellytyksiä, joita samojen transformaatioiden käyttämiselle eri kielten samojen ilmiöiden kuvauksessa on.

Lauscopin ja semantiikan nykyistä oppikiistaa käsittelevät Chomsky ja Postal, edellisen laaja kirjoitus on nimeltään »Joitakin empiirisiä kysymyksiä transformaatiokieliopin teoriassa», Postal taas otsikoi puheenvuoronsa »Paras teoria». Chomskyn teoksen »Aspects of the Theory of Grammar» (1965) sekä molempien nykysuuntausten välillä on useita yhtymäkohtia. Kaikki ovat esimerkiksi sillä kannalla, että kielestä on kuvattavissa kolme eri rakenteen tasoa, semanttinen taso, pintarakenne sekä foneettinen rakenne. Kiistoja ei esiinny, kuten Kiparskyn artikkelia käsitellessäni totesin, siitä miten pintarakenteen asusta päästään foneettiseen tulkintaan. Ongelmaksi sen sijaan on muodostunut, mitä tapahtuu semanttisen kuvauksen ja pintarakenteen välissä. Postal havainnollistaa tätä seuraavalla kaaviolla.

Ratkaistavaksi jää, minkä luonteinen on ilmauksen semanttinen edustus (onko se puu, pürrekimppu, looginen kuvaus, joukko syväsijoja vai mikä), ja edelleen, minkä tyyppisiä ovat ne säännöt, joita on syvärakenteen ja semanttisen edustuksen välissä. Chomskyn mukaan »Aspects»-teoksen esittämä malli oli puutteellinen sikäli, että siinä pelkkä syvärakenne määräsi lauseen semanttisen tulkin: nuoli siis kulki syvärakenteesta ylöspäin niin sanoakseni, semanttista tulkintaa varten. Koska teoria on osoittautunut riittämättömäksi, Chomsky ehdottaa teorian parannuksessaan, että lauseen semanttinen tulkinta määräytyy syvä- ja pintarakenteen muodostamasta parista, esimerkiksi kieliopilliset suhteet (subjekti, predikaatti, objekti) määräytyvät syvärakenteesta, fokus ja presuppositiot pintarakenteen perusteella ja samaviitteisyys (coreference) molemmista käsin. Sääntötyyppejä on uudistetussa chomskylaisuudessa seuraavia:

- *perussäännöt*
- *transformaatio säännöt*
- *tuotosrajoitukset*, joita sovelletaan tulostukseen
- *tulkintasäännöt*, joita sovelletaan syvä-, pinta- ja mahdollisiin välvaiheisiin.

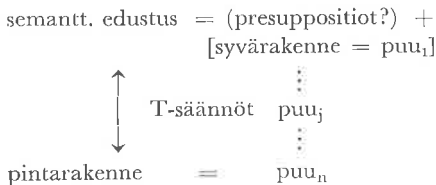
Syvärakenne on tässä teoriassa selvärajainen käsite; kaikki sanastosäännöt sovelletaan ennen kuin lauseopillisiin transformatioihin päästään. Tulkintasääntöjen luonne jää epäselväksi. Mutta niiden tarvetta puolustellaan esimerkiksi seuraavalla ongelmalla, jossa vaihtoehtoinen ratkaisu tuntuu vievän mielivaltaiseen

transformaatioiden käyttöön. Lause *The fattest beaver is the builder* 'Lihavin majava on rakentaja' voidaan käsittää joko generiseksi tai spesifiseksi. Edellisessä merkityksessä sillä tulisi olla jokseenkin samantapainen syväedustus kuin lauseella *A beaver builds dams*, joka on pelkästään generinen. Jälkimmäisessä tapauksessa sen lähtökohdan tulisi muistuttaa lauseiden *That beaver builds dams* ja *A beaver is building a dam* syväedustusta, koska näitä lauseet ovat pelkästään spesifisiä. Mutta ne transformatiot, joilla kahdesta eri lähtökohdasta käsin päädytään samaan lopputulokseen, siis ensin mainittuun lauseeseen, eivät voi olla luonnollisia tai yleensä muuta kuin mielivaltaisia. Ne eivät selitä mainitun lauseen kaksiselitteisyyttä. Tulkintasäännöt ilmeisesti antavat samalle pintarakenteelle kaksi eri tulkintaa. Millaisia säännöt ovat, ei kerrota. Vakioesimerkkeinä Chomskylla on ollut sanaston ja kieliopin pitämisestä erillään erilaiset nominirakenteet. Esimerkiksi verbi- tai adjektiivikantaisen nominin johtamisen on tapahduttava leksikaalisesti eikä transformatioiden tietä, perusteluna seuraava pari: *John's eagerness to please* vs. **John's easiness to please*. Jälkimmäinen rakenne on mahdoton, koska johtoa on edeltänyt jo tietty lauseopillinen transformatio (lähtömuotohan on *It is easy to please John*). Sellaiset NP:t kuin *America's attempt to attack Cuba* tai *American attempt to attack Cuba* eivät ole synonyymejä: jälkimmäinen on johdettava leksikaalista tietä. Kummassakin lienee kuitenkin oltava ilmaistuna lauseopillinen perussuhde S—P; miten se Chomskyn teoriassa käy, ei selviä. Postal muuten johtaa mainitut adjektiivit lauseista mutta nimeää ne sitten anaforisiksi saarekkeiksi, mikä tarkoittaa sitä, että ne menettävät korrelaattina olemisen mahdollisuuden tultuaan adjektiiviveiksi.

Kvanttorit ja modaalit ovat niitä lauseopin ilmiöitä, joita sekä chomskylainen että generatiivisen semantiikan edustaja ovat koettaneet ratkaista omalla tavallaan (Jackendoff ja Lakoff). Klassinen esi-

merkki kvanttorien kuvausongelmasta on lausepari *Many men read few books* 'Moni mies lukee harvoja kirjoja' ja *Few books are read by many men* 'Harvat kirjat lukee moni mies', jotka eivät ole synonyymistä, vaikka ne eroavat toisistaan vain sikäli, että edellinen on aktiivi-, jälkimmäinen passiivilause. Lakoff johtaa lauseet erinäköisistä lähtömuodoista ja joutuu luomaan uuden sääntötyypin, kvanttorinlaskun, jonka avulla päästään lopullisiin ilmauksiin. Tämä sääntö, väittää Chomsky, on mielivaltainen ja muualla kielioissa tarpeeton. Jackendoff tulkitsee lauseita pintamuotojen perusteella ja joutuu vaikeuksiin vasta elliptisissä lauseissa: virkkeen *Jane isn't liked by many men, and Sally isn't either* jälkiosan pintamuodosta puuttuu kvanttori, joten tulkinta on suoritettava puostosääntöä edeltäneestä rakenteesta.

Postal edustaa kirjassa sitä generatiivisten semanttikojen omaksumaa kantaa, että käsitteellisesti tyylikkään teoria on sellainen, joka on varusteiltaan mahdollisimman homogeeninen. Tämä tarkoittaa, että teoriassa käytetään vain yhdentyyppisiä sääntöjä, myös semanttisessa kuvauksessa siis transformaatio-sääntöjä. Näin ollen mitään selvää rajaa ei ole syntäksin ja semantiikan välillä:

Tällaisella väljällä teorialla on sama etu tai puutos kuin standarditeoriallakin: sillä on valtava kuvausvoima — sillä voi esittää mitä vain, joten kuvauksen selitysvaivoja on olematon. Esimerkiksi sanasto-sääntöjen ja lauseopillisten transformaatioiden välillä ei ole eroa: semanttinen edustus voidaan esittää puudiagramman muodossa yhtä hyvin kuin pintarakennekin.

Mikäli teoriaa on käsitteellisesti monimutkaistettava (elaborate), sanoo Postal,

tämän voi tehdä vain osoittamalla empiirisesti toimenpiteen tarpeellisuuden. Viime vuosina on selvästi pystytty osoittamaan, ettei tuolla homogeenisella mallilla tulla toimeen. Lakoff, Ross ja Perlmutter ovat osoittaneet, että sääntöjen lisäksi tarvitaan joukko suodattimia (filter), jotka rajoittavat sääntöjen tuotoksia:

- *syvärajoitukset* määrittävät tietyt perussääntöjen tuotokset epäkelvoiksi,
- Rossin esittämät *variaabeleiden rajoitukset* asettavat transformaatio-säännöissä esiintyville variaabeleille ctoja (esim. kompleksin NP:n rajoitus),
- *tuotosrajoitukset* taas sylkevät pois tiettyjen sääntöjen normaalisti tuottamia rakenteita.

Suodattimet auttavat toteamaan seikkoja, joiden kuvaamiseen pelkkä sääntömekanismi ei riitä. Mutta jos verrataan tätä saavutusta siihen, mitä Paul Kiparsky omassa kirjoituksessaan esittää, havaitaan selvästi, miten paljon etäämmällä lauseopissa ollaan selityksistä kuin fonologiassa. — Viime vuosina on kuitenkin virinnyt kiinnostus sääntöjen typologiaa ja sääntöjen funktionaalista selittämistä kohtaan, mikä merkinnee sitä, että teoriaa ollaan kehittämässä terveeseen suuntaan.

Auli Hakulinen

Viron uudet sanakirjat

Soome-eesti sõnaraamat — Suomalais-eestiläisen sanakirja. Koost. KALJU PIHEL, ARNO PIKAMÄE. Kirjastus »Valgus», Tallinn 1971. 624 s.

Kalju Pihel ja Arno Pikamäe julkaisivat jo v. 1965 suomalais-virolaisen sanakirjan, nyt esiteltävän laajennetun laitoksen edeltäjän, joka sai muutamien vuosien ajan täyttää tämänlaatuiselle sanakirjalle kuuluvan tehtävän. Edellinen vastaava teos, Julius Mägisten »Soome-eesti sõnaraamat», oli ilmestynyt 34 vuotta aikai-